

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 521/2023-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej Advokátskou kanceláriou TRNKA s. r. o., Námestie SNP 26/A, Zvolen, IČO 55 085 075, v mene ktorej koná advokát JUDr. Rastislav Trnka, proti uzneseniu Okresného súdu Zvolen č. k. 16C/63/2018-999 z 22. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 11. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Zvolen (ďalej len „okresný súd“) č. k. 16C/63/2018-999 z 22. septembra 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.
2. Na okresnom súde bolo vedené konanie pod sp. zn. 16C/63/2018 o určenie vlastníckeho práva k rodinnému domu s príslušenstvom pozemkami, v ktorom bola sťažovateľka v procesnom postavení žalobkyne. Okrem uvedeného určenia sa v tomto konaní rozhodovalo aj o vzájomnej žalobe žalovaného o zaplatenie sumy 183 000 eur.
3. Výsledkom uvedeného súdneho konania bol rozsudok okresného súdu č. k. 16C/63/2018-676 z 22. apríla 2022 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“), ktorým bolo určené vlastnícke právo sťažovateľky a jej manžela, bola im priznaná náhrada trov konania v rozsahu 100 % a vzájomná žaloba žalovaného bola zamietnutá.
4. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 16Co/73/2022-795 z 24. novembra 2022 rozsudok okresného súdu v časti požadovaného určenia potvrdil vrátane výroku o trovách konania a v zamietajúcej časti vzájomnej žaloby rozsudok okresného súdu zrušil a vrátil späť na ďalšie konanie.

5. Vzhľadom na právoplatnosť výroku o trovách konania sťažovateľka doručila okresnému súdu vyčíslenie trov konania v celkovej výške 19 810,69 eur. Následne okresný súd prostredníctvom vyššieho súdneho úradníka rozhodol uznesením č. k. 16C/63/2018-956 z 22. júna 2023 (ďalej len „uznesenie VSÚ“) tak, že sťažovateľke priznal nárok na náhradu trov konania v sume 1 762,14 eur.

6. Vyšší súdny úradník priznal sťažovateľke náhradu za zaplatený súdny poplatok (149 eur) a náhradu trov konania vo výške 1 613,14 eur, pričom vychádzal z tarifnej odmeny určenej podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej aj „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“ alebo „vyhláška“), a tiež náhradu za hotové výdavky a stratu času a režijný paušál. K otázke určenia tarifnej hodnoty vychádzajúcej z hodnoty sporu vyšší súdny úradník uviedol, že síce išlo o konanie, v ktorom je predmet sporu peniazmi oceníteľný, ale súd nepovažoval za hodnoverne preukázanú cenu nehnuteľnosti v čase začatia sporu. Poukázal na komentár k vyhláške a konštatoval, že znalecký posudok o cene nehnuteľnosti nebol v konaní predložený.

7. O sťažnosti sťažovateľky rozhodol okresný súd napadnutým uznesením tak, že ju zamietol. Sudca v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia uviedol, že aplikácia § 10 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. prichádza nesporne do úvahy v sporoch o určenie vlastníckeho práva aj k nehnuteľnosti, ktorá neslúži na bývanie a zároveň, ak klientom právneho zástupcu je iná ako fyzická osoba. Podľa názoru okresného súdu v § 11 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. sú uvedené iné prípady určenia základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby. V tejto súvislosti sudca okresného súdu konštatoval, že vyšší súdny úradník správne aplikoval § 11 ods. 1 vyhlášky v predvetí s tým rozdielom, že na konkrétne vyčíslenie trov konania sa vzťahuje § 11 ods. 1 písm. c), a nie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

8. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zopakovala svoje presvedčenie, že pri určení náhrady trov konania v spore o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, resp. tarifnej hodnoty, mal súd vychádzať z ceny nehnuteľnosti, ktorá bola 319 000 eur a v spore nebola nikým spochybnená. Sťažovateľka poukázala na rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých vyplýva, že ak je predmetom sporového konania určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, pri výpočte výšky náhrady trov je potrebné vychádzať z hodnoty nehnuteľnosti (nález č. k. IV. ÚS 269/2022 zo 14. februára 2023, nález č. k. II. ÚS 392/2022 zo 14. decembra 2022, nález č. k. I. ÚS 58/2021 z 5. mája 2021).

9. Podľa sťažovateľky okresný súd nesprávne interpretoval ustanovenia vyhlášky č. 655/2004 Z. z. Záver okresného súdu, že pokiaľ je v § 10 ods. 2 uvedené „Ak nie je ustanovené inak...“, prichádza do úvahy aplikácia § 11 vyhlášky, nepovažuje za správny. Vo vzťahu k citovanej časti § 10 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. prezentovala názor, že toto slovné spojenie treba s prihliadnutím na modifikácie tarifnej hodnoty vykladať tak, že pokiaľ v § 10 nie je uvedené inak.

10. V nadväznosti na eventuálnu aplikáciu § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky č. 655/2004 Z. z. sťažovateľka uviedla, že v jej prípade nešlo o spor, ktorý by priamo súvisel s bývaním tak, ako to dané ustanovenie predpokladá. Podľa nej sa uvedené ustanovenie netýka sporov, ktorých predmetom je určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá je určená na bývanie. Tento argument sťažovateľka odôvodňuje aj poukazom na rozhodnutie ústavného súdu č. k. I. ÚS 163/2022 z 31. marca 2022.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým bola sťažnosť sťažovateľky proti uzneseniu VSÚ zamietnutá.

12. Argumentácia sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je založená na tvrdení o nezákonnosti napadnutého uznesenia okresného súdu, ktoré sa pri výpočte výšky náhrady trov konania nesprávne vysporiadalo s aplikáciou a výkladom platnej právnej úpravy.

13. Sťažnostné námietky smerujú proti rozhodnutiu všeobecného súdu o výške trov konania. V nadväznosti na to považuje ústavný súd za žiaduce poukázať v prvom rade na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasti súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

14. Sťažovateľka namieta nesprávnosť aplikácie príslušného ustanovenia vyhlášky na svoj prípad. Tvrdí, že v danej veci okresný súd nesprávne interpretoval § 10 ods. 2 vyhlášky, čo viedlo k nesprávnej aplikácii § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky v rozpore s jeho zmyslom a účelom, pričom záver o neaplikovateľnosti tohto ustanovenia vyhlášky založila na jeho nesprávnom výklade.

15. V zmysle § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

16. Podľa § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina výpočtového základu, ak klientom je fyzická osoba a predmet konania sa týka nehnuteľnosti, ktorá je určená na bývanie alebo slúži jej na bývanie; to neplatí vo veciach vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov alebo zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva.

17. Zmyslom a účelom predmetného ustanovenia § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky je chrániť právo bývania fyzických osôb, ktoré zahŕňa podľa názoru ústavného súdu nielen samotnú stavbu, ktorá je určená na bývanie, ale prípadne aj ďalšie nehnuteľnosti, ktoré sú funkčne súčasťou obydľia, resp. tvoria s obydľím jeden celok (III. ÚS 217/2017).

18. Z citovanej právnej úpravy vyplýva, že § 10 ods. 2 vyhlášky je všeobecným (generálnym) pravidlom určovania výšky tarifnej hodnoty úkonu právnej služby advokáta. Jeho aplikácia je však obmedzená existenciou výnimiek explicitne ustanovených v texte vyhlášky, o čom svedčí dikcia tohto ustanovenia „ak nie je ustanovené inak“. Tieto výnimky sú vo vyhláške výslovne upravené aj pre prípady, ak je inak predmet konania oceneľný v peniazoch. Ide o výnimky podľa § 11 ods. 1 písm. b) a c) vyhlášky, keď sa namiesto reálnej hodnoty veci alebo práva aplikuje základná sadzba tarifnej odmeny vo výške 1/13 výpočtového základu. To nastáva v prípadoch, keď klientom je spotrebiteľ v spore zo spotrebiteľskej zmluvy [§ 11 ods. 1 písm. b) vyhlášky], alebo v situáciách, keď je predmetom sporu nehnuteľnosť určená na bývanie a klientom advokáta je fyzická osoba s výnimkou sporov o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov alebo zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva [§ 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky].

19. V zmysle uvedeného tak správny postup okresného súdu pri rozhodovaní o výške trov konania spočíva v prvom rade (i) v ustálení, či ide o konanie, ktorého predmet možno oceniť peniazmi, alebo ide o peniazmi neoceneľnú vec alebo právo, resp. ich hodnotu možno určiť len s nepomernými ťažkosťami. Následne ak súd dospeje k záveru o peniazmi oceneľnom predmete sporu, (ii) preskúma možnosti aplikácie § 11 ods. 1 písm. b), ako aj písm. c) vyhlášky, pričom pri aplikácii § 11 ods. 1 písm. b) je potrebné zohľadniť aj ods. 2 tohto ustanovenia. Naplnením predpokladov aplikácie § 11 ods. 1 vyhlášky je vylúčený postup podľa § 10 ods. 2 vyhlášky (III. ÚS 48/2013, IV. ÚS 438/2021, I. ÚS 449/2023).

20. Možno prisvedčiť názoru okresného súdu, že konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti je v zásade konaním, ktorého predmet možno peniazmi oceniť. Okresný súd pri rozhodovaní napadnutým uznesením správne vyložil ďalšie ustanovenia vyhlášky priamo vylučujúce aplikáciu § 10 ods. 2 vyhlášky popri splnení podmienky oceneľnosti predmetu konania, a to konkrétne možnosť aplikácie § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky. Pri posudzovaní možnosti jej aplikácie je povinnosťou súdu posúdiť splnenie taxatívne stanovených podmienok nachádzajúcich sa v hypotéze predmetného ustanovenia, a to (i) posúdenie povahy subjektov a (ii) posúdenie účelu nehnuteľnosti, ktorá je predmetom sporu o určenie vlastníckeho práva.

21. Z hľadiska povahy subjektov dikcia vyhlášky obsahuje slovné spojenie „klientom je fyzická osoba“. Keďže v prejednávanej veci prebiehal spor medzi fyzickými osobami, o splnení tejto podmienky nemožno mať pochyb.

22. Z hľadiska predmetu sporu musí ísť o nehnuteľnosť určenú na bývanie, a to buď všeobecne v zmysle stavebných predpisov, alebo ak nejde o nehnuteľnosť určenú na bývanie v zmysle príslušných stavebných predpisov, postačuje, ak ju fakticky na bývanie využíva dotknutá fyzická osoba – klient, čo vyplýva zo slovného spojenia „slúži jej na bývanie“ [porov. „Rovnako základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vo výške jednej trinástiny výpočtového základu je daná v prípade, ak ide o vec, kde klientom je fyzická osoba a predmet konania sa týka nehnuteľnosti, ktorá je podľa stavebných predpisov určená na bývanie (§ 43b stavebného zákona) alebo fakticky slúži na jej bývanie.“ (Fiačan, I., Kerecman, P., Baricová, J., Hellenbart, V., Sedlačko, F. a kol. Vyhláška o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (advokátska tarifa). 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2015. s. 80.)].

23. Z uvedeného vyplýva, že obe tieto podmienky boli v prejednávanej veci splnené. Sťažovateľka ako žalobkyňa je fyzickou osobou a rovnako tak fyzickou osobou je aj žalovaný. Predmetom sporu

je rodinný dom a sťažovateľka v sťažnosti proti uzneseniu VSÚ ani v ústavnej sťažnosti nerozporovala skutočnosť, že slúži na bývanie.

24. Skutočnosť, že okresný súd v napadnutom uznesení zaujal právny názor, s ktorým sa sťažovateľka nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 80/2021). V aktuálne prejednávanom prípade sa okresný súd v napadnutom uznesení takéhoto výkladu či aplikácie právneho predpisu nedopustil.

25. Sťažovateľka presvedčenie o nesprávnej aplikácii § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky č. 655/2004 Z. z. odôvodňovala aj poukazom na rozhodnutia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 269/2022 zo 14. februára 2023 a č. k. III. ÚS 392/2022 zo 14. decembra 2023. V uvedených rozhodnutiach bolo predmetom konania vyčíslenie trov v konaní o určenie vlastníckeho práva k pozemkom, teda nehnuteľnostiam, ktoré v žiadnom prípade neslúžili na bývanie. V konaní vedenom ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 58/2021 zasa šlo o posúdenie otázky oceneľnosti predmetu konania v spore o určenie ručiteľského záväzku. I keď spoločným menovateľom všetkých prípadov je posúdenie, či pri výpočte trov konania má byť aplikovaný § 10 alebo § 11 vyhlášky, s prihliadnutím na rozdielnosť predmetov sporov nemôže byť výsledok posúdenia rovnaký.

26. Pokiaľ sťažovateľka poukazovala na uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 163/2022 z 31. marca 2022, kde predmetom bolo určenie vlastníckeho práva k mezonetovému bytu, je potrebné uviesť, že ústavný súd v danej veci hodnotil najmä, či ide o oceneľný predmet konania alebo nie. Aj v sťažovateľkinej veci ide primárne o oceneľné plnenie, ale „do hry“ vstúpili aj ďalšie podmienky, ktoré okresný súd posúdil. A práve toto posúdenie bolo predmetom terajšieho ústavného prieskumu.

27. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia je evidentné, ako okresný súd dospel k určeniu tarifnej hodnoty veci a následne aj k výpočtu základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby. Preto možno uzavrieť, že vo vzťahu k metodike výpočtu trov konania okresný súd zodpovedal všetky právne a skutkovo relevantné otázky a takýto postup je ústavne udržateľný.

28. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že okresný súd svoj právny záver o stanovení výšky priznanej náhrady trov konania primerane odôvodnil, preto nie je zjavne neodôvodnený ani arbitrárny. K predmetnému právnomu záveru možno dospieť aplikáciou a výkladom príslušných ustanovení a vyhlášky. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, v ktorej konštatoval, že postup súdneho orgánu, ktorý koná v súlade s platnými a účinnými procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi konania v občianskoprávnej alebo trestnoprávnej veci, nemožno považovať za porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97, II. ÚS 81/00).

29. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade niet žiadnej spojitosti medzi napadnutým uznesením okresného súdu a namietaným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto ústavnú sťažnosť

odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. novembra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu